

Zdolności

Zdolność można traktować jako pewną sprawność do wykonywania czynności lub możliwości, dzięki którym człowiek zdobywa wiadomości, umiejętności, sprawności. Najczęściej wyróżnia się zdolności ogólne, do których zalicza się inteligencję, spostrzegawczość, wyobraźnię, zręczność oraz zdolności specjalne, ukierunkowane przedmiotowo, np. językowe, matematyczne, muzyczne, plastyczne, techniczne czy sportowe. Warto o uzdolnieniach rozmawiać z dziećmi, gdyż one kojarzą je głównie z działalnością artystyczną. A przecież dziecko może być uzdolnione językowo, bo szybko i efektywnie uczy się języków obcych. Takie właśnie przejawy uzdolnień u dzieci można wykorzystać podczas planowania dalszej kariery edukacyjnej. **Jakie zdolności ma Twój syn/Twoja córka?**

Umiejętności

Można zastanawiać się nad tym, co dziecko umie robić. Oczywiście trudno tu mówić o umiejętnościach zawodowych, choć zdarzają się uczniowie, którzy mają już pewne umiejętności, bo czymś konkretnie się interesują (np. informatyką, motoryzacją). Często podpatrują osoby wykonujące interesujące ich zawody, spotykają się z nimi i pomagają w wykonywaniu prac, np. naprawa samochodu.

Rodzice mogą zaobserwować u swoich dzieci także inne umiejętności, które zwykło się nazywać ponadzawodowymi czy kluczowymi. Trudno jest je przyporządkować tylko do jednego ściśle określonego zawodu. Jako przykładowe można wymienić, np. radzenie sobie ze stresem, wyszukiwanie informacji, zarządzanie czasem, planowanie itd.

Wartości

Wartości to podstawowe kryterium-przewodnik w kształtowaniu postaw człowieka w stosunku do wydarzeń, zjawisk, przedmiotów i ludzi. Są źródłem motywacji i osobistych działań w danej dziedzinie, świadomym wyobrażeniem tego, co jest ważne, na zdobyciu czego człowiekowi najbardziej zależy. Nie warto wybierać zawodu pozostającego w sprzeczności z preferowanymi wartościami. O wartościach trzeba rozmawiać, gdyż dzieci rzadko wiążą to zagadnienie z wyborami edukacyjno-zawodowymi. Jeśli np. ktoś ceni sobie niesienie pomocy innym, angażuje się w różne akcje pomocowe, wolontariat, to może to być wskazówka, że w przyszłości wybierze dla siebie profesję z grupy zawodów społecznych. Natomiast jeśli dla kogoś wartością jest niezależność, to raczej nie wybierze zawodu, w którym trzeba podporządkowywać się przełożonym i wykonywać polecenia służbowe. **Jakie wartości są ważne dla Twojego syna/Twojej córki?**

Temperament

Temperament to zbiór cech charakterystycznych dla danej osoby. Jedni potrafią długo wykonywać monotonne zajęcie, nie odczuwając znużenia, innych po minucie dopada zniecierpliwienie i zniechęcenie. Jedni potrzebują ludzi wokół, inni wolą samotność. Różnice w reagowaniu na te same bodźce związane są właśnie z temperamentem, stąd np. trudno sobie wyobrazić kogoś, kto jest żywiołowy, ekspresyjny, wykonującego pracę laboranta,

która wymaga spokoju i długotrwałej koncentracji na zadaniu. Obserwacje w tym zakresie także mogą dostarczyć informacji, które będą przydatne w szukaniu pomysłów na karierę zawodową dziecka. **Jaki temperament ma Twój syn/Twoja córka?**

Cechy charakteru

Słowo charakter oznacza względnie trwałe właściwości postępowania człowieka, w których wyraża się jego stosunek do innych ludzi, do samego siebie, do własnego działania. Cechy charakteru są zauważalne w zachowaniu, działaniu, uczuciach i emocjach, które jesteśmy w stanie kontrolować, wpływać na nie i je kształtować. Planując drogę zawodową, warto je poznać. Do tego można oczywiście zachęcać także dzieci. Przykładowo, jeśli ktoś jest bardzo dokładny, to szybciej odnajdzie się prędzej w zawodach wymagających dużej precyzji niż ktoś dla kogo są to cechy zupełnie obce. **A jaki charakter ma Twój syn/Twoja córka?**

Możliwości intelektualne

Analizując potencjał dziecka, gdy rozważamy wybór szkoły ponadgimnazjalnej i zawodu, warto odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących dotychczasowych szkolnych osiągnięć:

- Jak radzi sobie z nauką?
- Jakie ma oceny?
- Jakie ma zasoby wiedzy i umiejętności?

Na powyższe pytania warto poszukiwać odpowiedzi razem z dzieckiem. Można także porozmawiać z wychowawcą klasy, do której uczęszcza.

Stan zdrowia

Jeśli dziecko jest pod opieką jakiejś specjalistycznej poradni, to trzeba zapytać lekarza, czy nie ma przeciwwskazań do wykonywania wybranego przez dziecko zawodu. Nie należy wybierać zawodu, do wykonywania którego uczeń ma przeciwwskazania zdrowotne.

W „Informatorze o zawodach szkolnictwa zawodowego” przy każdym zawodzie podane są m.in. informacje o kompetencjach społecznych ważnych w danym zawodzie. Można od tego zacząć rozmowę o tym, czy dany zawód jest odpowiedni dla twojego dziecka. Poniżej pokazane są dwa przykłady opisów dla zawodów z tej samej grupy branżowej: technika rachunkowości i technika organizacji reklamy. Jak sądzisz, w którym z nich Twoje dziecko lepiej się odnajdzie?

ja, ty, my, oni...

Praca wymaga dużej koncentracji, dokładności i systematyczności.
Wykonywane zadania będą dokładnie regulowane przepisami i procedurami.
Od twojej pracy będą zależne inne osoby.
Często będziesz pracować pod presją czasu.
Wykonywana praca jest dość monotonna, nużąca i powtarzalna.

ja, ty, my, oni...

Będziesz pracować z ludźmi, będziesz odpowiedzialny za pracę zespołu.
Trafią Ci się wymagający i niezdecydowani klienci.
Powinieneś łatwo nawiązywać kontakty, posiadać umiejętności przekonywania i negocjowania.
Praca wymaga kreatywności, wrażliwości estetycznej.
Często będziesz pracować pod presją czasu.
Czynności zawodowe nie mają charakteru rutynowego.

Co warto wiedzieć o zawodach?

Poszukiwanie wiadomości o zawodach jest bardzo ważnym krokiem w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych. Ryzykowne jest wybieranie zawodu bez rzetelnej, aktualnej i wyczerpującej informacji o nim.

Jeśli Twoje dziecko jest zainteresowane jakimś konkretnym zawodem, to dobrze jest dowiedzieć się o nim jak najwięcej. Jakich informacji szukać? Na co zwrócić uwagę? Przede wszystkim dobrze będzie, jeśli dziecko (rodzic także) dowie się:

- jakie czynności zawodowe wykonuje osoba w danym zawodzie,
- jakie są wymagania wobec osób zainteresowanych określonym zawodem,
- w jakich warunkach wykonuje się pracę w danym zawodzie,
- jakie są przeciwwskazania do pracy w danym zawodzie (kto nie powinien wykonywać tego zawodu głównie ze względu na stan zdrowia),
- jakie trzeba mieć wykształcenie, by zdobyć kwalifikacje zawodowe,
- jakie są możliwości doskonalenia zawodowego, poszerzania zakresu kompetencji w zawodzie,
- jakie są szanse na znalezienie pracy,

Zdobycie aktualnej, rzetelnej informacji o zawodach to krok do wyboru profesji, która dziecka nie rozczaruje. Jeśli nastolatek wybierze zawód na podstawie wiedzy o sobie i swoich możliwościach, funkcjonujących zawodach oraz rynku pracy, istnieje duża szansa na to, że wybrany zawód okaże się jego pasją. Rozmowy o zawodach można zacząć od rozmów z rodziną i znajomymi albo od poszukania informacji w różnych publikacjach czy Internecie.

Źródła informacji o zawodach

Aby mieć aktualną, rzetelną i wiarygodną wiedzę o zawodach, warto sięgnąć do profesjonalnych źródeł informacji zawodowej. Znajdziemy w nich opisy poszczególnych zadań zawodowych, warunków pracy w danym zawodzie oraz kompetencji, jakie są wymagane, do jego wykonywania.

Istnieje wiele źródeł informacji o zawodach, w których można się kształcić na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej. Warto z nich skorzystać w celu uzyskania szczegółowych informacji o interesującym nas zawodzie.

Dobrymi przykładami takich materiałów są:

- **Informatory i przewodniki po zawodach**, np.: *Przewodnik po zawodach* wydany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Informator o zawodach szkolnictwa zawodowego* wydany przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.

Informacje o zawodach, do których przygotowują szkoły zawodowe znajdziemy w Informatorze o zawodach szkolnictwa zawodowego. Informator w ciekawy sposób przedstawia zawody szkolnictwa zawodowego. Co ważne, został on przygotowany zgodnie ze zmianami, które dotyczą szkolnictwa ponadgimnazjalnego i obowiązują od września 2012 r. Publikacja powstała z myślą o uczniach i ich rodzicach. W *Informatorze* opisano 191 zawodów, które można zdobyć, kształcąc się w różnych typach ponadgimnazjalnych szkół zawodowych. W części II informatora można znaleźć opisy grup zawodów oraz opisy zawodów.

Zawody zostały ułożone w 22 grupy zawodowe tak, by łatwiej było szukać opisów poszczególnych zawodów.

W szczegółowych opisach zawodów można znaleźć m.in. takie informacje jak:

- zakres zadań wykonywanych w danym zawodzie,
- opis efektów kształcenia w zawodzie,
- typ szkoły, w której prowadzone jest kształcenie,
- możliwości kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych,
- warunki pracy,
- kompetencje społeczne ważne w danym zawodzie,
- możliwości dalszej kariery edukacyjnej i zawodowej.

Sięgając do tej publikacji, ma się gwarancję dotarcia do profesjonalnie przygotowanej informacji zawodowej. *Informator* jest dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.koweziu.edu.pl w zakładce Strefa Ucznia i w formie programu komputerowego na stronie www.doradztwozawodowe.edu.pl

Informacje o zawodach spotykanych na rynku pracy znajdziemy m.in. w *Klasyfikacji zawodów i specjalności* opracowanej na potrzeby rynku pracy przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. W wyżej wspomnianej klasyfikacji można znaleźć długą listę zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Ile ich jest? Aż 2360! Na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (www.psz.praca.gov.pl) można znaleźć wyszukiwarkę zawodów, która umożliwia wyszukiwanie zawodu według jego nazwy. Baza zawodów stwarza możliwość zapoznania się z opisem zawodu przygotowanym według schematu: synteza, zadania zawodowe, dodatkowe zadania zawodowe.

- Programy komputerowe i strony internetowe służące wyszukiwaniu informacji zawodowych i edukacyjnych, program Doradca 2000, filmy o zawodach – www.koweziu.edu.pl (Strefa ucznia), www.doradztwozawodowe.koweziu.edu.pl, www.psz.praca.gov.pl.

Jeśli chcemy pozyskać informacje o lokalnym i krajowym rynku pracy, np. o zawodach nadwyżkowych (na które nie ma zapotrzebowania) lub deficytowych (na które jest zapotrzebowanie), to znajdziemy je w urzędach pracy. Ich wykaz znajduje się na stronie www.psz.praca.gov.pl. Należy również pamiętać, że rynek pracy jest zmienny i za kilka lat będzie wyglądał pewnie inaczej.

Jak widać, jest wiele rzetelnych źródeł informacji. Przytoczono jedynie te najłatwiej dostępne. Zgłębianie wiedzy o zawodach może być działaniem podjętym wspólnie z dzieckiem. Czas poświęcony na wspólną pracę może być wstępem do rozmów, analizy pomysłów na karierę edukacyjną i zawodową nastolatka.

Sposoby zbierania informacji o zawodach

Informacji jest wiele, są one jednak bardzo rozproszone. Trzeba postawić sobie pytanie: w jaki sposób moje dziecko może je pozyskać? Pytanie jest aktualne także wtedy, kiedy chodzi nam o informacje o zawodach.

W jaki sposób można pomóc dzieciom zbierać informacje o zawodach? Jako rodzice możecie:

- poprosić pedagoga lub wychowawcę, by zorganizował spotkania z przedstawicielami zawodów, które interesują Wasze dzieci,
- zgłosić wychowawcy klasy pomysł zorganizowania wycieczki zawodoznawczej do firmy, która zatrudnia osoby w interesujących dzieci zawodach,
- zaproponować dzieciom sięgnięcie do czasopism młodzieżowych, w których można znaleźć informacje o zawodach i ich opisy,
- odwiedzać strony WWW szkół ponadgimnazjalnych,
- zachęcić dzieci, by rozmawiały z rodziną, znajomymi o zawodach, które oni wykonują,
- brać udział w targach edukacyjnych, targach pracy,
- uczestniczyć z dziećmi w drzwiach otwartych szkół, akcjach promocyjnych szkół ponadgimnazjalnych,
- sięgać do informatorów szkolnych, broszur i ulotek,
- zajrzeć do internetu, odwiedzić strony z katalogami zawodów,
- wykorzystywać tzw. „pocztę pantoflową”.

Jak widać, sposobów szukania informacji o zawodach jest wiele. Warto wybrać te, które uznamy za ciekawe i przydatne.

Szkoły ponadgimnazjalne. Co warto o nich wiedzieć?

Kolejnym ważnym krokiem w budowaniu kariery zawodowej jest wybór szkoły, a w zasadzie zaplanowanie ścieżki edukacyjnej umożliwiającej zdobycie kwalifikacji do wybranego zawodu. Wybór szkoły ponadgimnazjalnej przez nastolatka może być trudnym zadaniem, ale oczywiście możliwym do zrealizowania, szczególnie wtedy, kiedy uzyska on wsparcie rodziców. Warto zdobyć jak najwięcej informacji o różnych typach szkół i możliwościach, jakie oferują. Taka wiedza zdecydowanie ułatwi podjęcie wspólnej decyzji. A zatem drogi Rodzicu poniżej przedstawiamy typy szkół, które można wziąć pod uwagę przy wspólnym planowaniu ścieżki edukacyjnej dziecka.

Typy szkół ponadgimnazjalnych

Absolwent gimnazjum ma do wyboru trzy typy szkół ponadgimnazjalnych: liceum ogólnokształcące, technikum lub zasadniczą szkołę zawodową.

Co warto wiedzieć o zasadniczej szkole zawodowej?

Wybierając trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową, warto pamiętać o tym, że jej ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze kształcenie w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych. Ten typ szkoły będzie dobry dla ucznia, który jest zainteresowany dużą liczbą godzin zajęć praktycznych, które służą przede wszystkim nabywaniu kompetencji zawodowych potrzebnych w wybranym zawodzie.

Podstawowe informacje o zasadniczej szkole zawodowej:

- Nauka w zasadniczej szkole zawodowej trwa 3 lata.
- Uczeń wybiera zawód z oferty szkoły ponadgimnazjalnej.
- W zawodach wyodrębniono kwalifikacje. W zależności od zawodu ich liczba jest różna.
- W trakcie nauki w ZSZ uczeń zdaje egzaminy zawodowe – jeden, dwa lub trzy – w zależności od liczby kwalifikacji. Po każdym zdanym egzaminie uczeń otrzyma świadectwo kwalifikacyjne. Gdy zda wszystkie egzaminy i ukończy szkołę, otrzyma dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe.
- Praktyczna nauka zawodu może odbywać się u pracodawcy, w centrach kształcenia praktycznego lub w warsztatach szkolnych.
- Uczeń może uzupełnić wykształcenie średnie, wybierając liceum ogólnokształcące dla dorosłych. Naukę w liceum dla dorosłych absolwent ZSZ może rozpocząć od drugiej klasy.

Absolwent ZSZ może uzyskać tytuł technika, uzupełniając brakujące kwalifikacje zawodowe na kwalifikacyjnych kursach zawodowych oraz uzupełniając poziom wykształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych lub przystępując do egzaminu eksternistycznego z zakresu liceum ogólnokształcącego dla dorosłych. Po spełnieniu tych warunków uczeń otrzyma dyplom technika, a po zdaniu matury może kontynuować naukę na studiach wyższych.

Źródła informacji o szkołach ponadgimnazjalnych

Informacji o szkołach ponadgimnazjalnych rodzice mogą szukać razem z dziećmi.

Warto zajrzeć na wybrane strony internetowe:

- www.men.gov.pl
- www.koweziu.edu.pl
- www.ore.edu.pl
- WWW kuratorium oświaty funkcjonującego w danym województwie
- WWW szkół ponadgimnazjalnych

Są również inne źródła informacji:

- spotkania z przedstawicielami szkół ponadgimnazjalnych,
- doradcy zawodowi zatrudnieni w szkole lub w poradni psychologiczno-pedagogicznej, urzędach pracy lub inne osoby realizujące zadania z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach,
- nauczyciele,